

МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ З ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Барна Любов Степанівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

barna@chem-bio.com.ua

Сеник Андріана Іванівна

магістрантка спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

andriana.senyk06@gmail.com

Постановка проблеми. Однією з важливих складових реформи «Нова українська школа» є запровадження формувального оцінювання навчальних досягнень учнів, яке покликане перетворити результат навчання на джерело формування навичок творчого та критичного мислення, мотивації учнів, їх подальшого зростання та досягнення нових навчальних цілей на основі аналізу досягнутих результатів. Використання формувального оцінювання вимагає перебудови освітнього процесу та пошуку адекватних інструментів для його ефективного використання.

Виклад основного матеріалу. Теорію формувального оцінювання вперше описали та означили Paul Black та Dylan Wiliam. Спочатку формувальне оцінювання вживалось як «оцінювання для навчання». Існує чимало робіт щодо запровадження формувального оцінювання у школі. Більшість з них розвивають теоретичні засади формувального оцінювання, розроблені вченими Paul Black та Dylan Wiliam (1998) та цитують їх праці. У дослідницькому огляді P. Black та D. Wiliam (2009) формувальне оцінювання описується як: «... всі ті види діяльності, що здійснюються вчителями та їхніми учнями під час самооцінки, які надають інформацію, яка буде використана як зворотний зв'язок для зміни навчальної діяльності, в якій вони беруть участь. Таке оцінювання стає «формувальним оцінюванням», коли фактичні дані використовуються для адаптації навчальної роботи для задоволення потреб» [1]. Згадані вчені у своїх працях сформулювали основні принципи впровадження формувального оцінювання:

- важливою частиною формувального оцінювання має бути діалог;
- коментарі для зворотного зв'язку, розроблені індивідуально для учнів, мають бути у письмовій формі;
- необхідною частиною формувального оцінювання є взаємоперевірка та самоперевірка навчання;
- під час групової та парної роботи учні мають взаємодіяти у співпраці, а не в конкуренції [1].

Аналіз зарубіжного досвіду впровадження формувального оцінювання навчальних досягнень учнів свідчить про те, що у більшості економічно розвинених країн воно застосовується і результати свідчать про підвищення якості та ефективності шкільної освіти [2].

На думку дослідників та практиків метою формувального оцінювання є не лише збір інформації про навчальні досягнення учнів, а й надання їм зворотного зв'язку про їхні досягнення. Це цілеспрямований неперервний процес спостереження за навчанням учнів, що дає можливість установити навчальний прогрес кожного з них. Інформація, отримана в процесі формувального оцінювання є важливою для учнів, оскільки дозволяє їм усвідомлювати власний поступ у навчанні. Вчитель за результатами формувального оцінювання може добирати завдання для кожного учня і загалом коригувати навчальний процес з урахуванням можливостей та потреб учнів [1].

Формувальне оцінювання дозволяє:

- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку учнів;
- оцінити або визначити досягнення учнів на кожному з етапів освітнього процесу;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нагромадженню;
- мотивувати учнів до навчання, формувати прагнення досягнути максимально можливих результатів;
- виховувати в учнів впевненість у собі, переконання у своїх можливостях та здібностях, позбавити їх страху перед помилкою [3].

Запорукою успішного навчання учнів є наявність позитивної мотивації. Формувальне оцінювання дозволяє перетворити зовнішні мотиви, які формує традиційна оцінка, у внутрішні, коли учень навчається не через оцінку, а тому, що йому цікаво. У формувальному оцінюванні вчитель втрачає свою монополію на оцінювання, оскільки окрім оцінювання вчителя учні здійснюють взаємооцінювання та самооцінювання, що робить їх також суб'єктами оцінювання.

Ефективність реалізації формувального оцінювання або «оцінювання для навчання» значною мірою залежить від дотримання чіткого алгоритму його проведення та співпраці педагога з учнями на різних його етапах. Аналіз літературних джерел та власний досвід дозволяє виділити такі етапи формувального оцінювання:

- планування навчальних цілей та результатів навчання, ознайомлення з ними учнів;
- відповідно до поставлених цілей моделювання уроку з врахуванням видів діяльності та інструментів оцінювання;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку всіх учасників освітнього процесу;

- інформування учнів про отримані результати, порівняння їх з попередніми, за наявності відзначення прогресу;
- визначення подальших кроків навчання з врахуванням проміжних результатів формувального оцінювання.

Для того, щоб отримати дані про навчання учнів, необхідно використовувати різні стратегії та інструменти формувального оцінювання. Наприклад, з предметів природничого циклу можна використовувати наступні інструменти: блог на 200 слів (учням пропонується створити власний блог, в якому вони мають щотижня писати 200 слів про те, що нового вони дізналися за тиждень); триразове узагальнення (учням пропонується узагальнювати вивчений матеріал з використанням різної кількості слів); навмисна помилка (вчитель у завданні чи інструкції для учнів навмисно допускає помилку і спостерігаю, чи помітять її учні); «З – Х – Д» (учням пропонується заповнити таблицю з трьох стовпчиків: знаю, хочу дізнатися, дізнався) тощо.

Висновки. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів відіграє важливу роль у реформуванні освітнього процесу в сучасних закладах загальної середньої освіти, оскільки воно дозволяє перетворити результат навчання на джерело їх подальшого зростання. Використання формувального оцінювання вимагає дотримання певного алгоритму побудови освітнього процесу та пошуку адекватних інструментів для його ефективного використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6-х класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289/ URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/ (дата звернення 14.05.2023 р.).
2. Михайленко Л. Сучасні підходи до впровадження формувального оцінювання на уроках математики. *Фізико-математична освіта*. Том 37, № 5 / Vol. 37. № 5 (2022). С. 43 - 49.
3. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5-31. <https://doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5> (дата звернення 15.05.2024 р.).